

30.7.2002

981/4/02

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Ilkka Rautio

Esittelijä: Esittelijä Tuija Sundberg

PÄÄTÖS KANTELUUN PAKKOKEINOJEN KÄYTÖSTÄ LIIKENNEVALVONNAN YHTEYDESSÄ

1
ASIA

A ja B kertovat 11.4.2002 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kantelukirjoituksessa, että liikkuvan poliisin Tampereen yksikkö kohdisti B:n omistamaan autoon kotietsinnän liikennevalvonnan yhteydessä 28.12.2001. Samassa yhteydessä suoritettiin B:hen ajoneuvon kuljettajana ja A:han ajoneuvon matkustajana kohdistunut etsintä. Toimenpiteet tehtiin paljastinlaiterikkomusepäilyn perusteella.

A ja B pyytävät oikeusasiamiestä tutkimaan, onko liikkuva poliisi menetellyt oikein mainitut toimenpiteet suorittaessaan ja jättäessään valvontataktisista syistä kertomatta A:lle ja B:lle, mihin epäily perustui. Lisäksi A ja B arvostelevat tapahtumasta tehtyä pöytäkirjaa sillä perusteella, että pöytäkirjasta oli jätetty pois maininta suoritetusta henkilöntarkastuksesta.

2
SELVITYS

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian työjärjestykseen perustuvan asiajaon mukaan asia kuuluu allekirjoittaneen apulaisoikeusasiamiehen ratkaistavaksi.

Liikkuvan poliisin Tampereen yksikkö toimitti pyynnöstäni tänne ryhmänjohtajana tapahtumapaikalla toimineen ylikonstaapeli C:n selvityksen ja antoi oman lausuntonsa. Liikkuvan poliisin Tampereen yksikön lausunto on kantelupäätöksen liitteenä.

3
RATKAISU

3.1
Tapahtumat

Liikkuva poliisi pysäytti A:n ja B:n ajoneuvon ylinopeuden ja paljastinlaiterikkomusepäilyn vuoksi. Mainitun epäilyn vuoksi poliisi suoritti kotietsinnän ajoneuvossa ja kohdisti henkilöntarkastuksen A:han ja B:hen. Paljastinlaitetta ei kuitenkaan löytynyt ja ylikonstaapeli C päätti luopua enemmistä etsinnöistä. Kotietsinnästä laadittiin pöytäkirja. Pöytäkirjaan ei tehty merkintää suoritetuista henkilöntarkastuksista.

A ja B pyysivät jälkikäteen kirjallista selvitystä asiassa liikkuvan poliisin Tampereen yksiköltä. He eivät kuitenkaan pitäneet poliisin 24.1.2002 laatimaa selvitystä tapahtumista riittävänä.

3.2

Oikeudellinen arviointi

3.2.1

Oikeusohjeet

Suomen perustuslain 7 §:n 3 momentin mukaan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua eikä vapautta riistää mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta.

Kotietsinnän ja henkilöntarkastuksen suorittamisen yleisistä perusteista säädetään pakkokeinolain (450/1987) 5 luvussa. Pakkokeinolain 5 luvun 5 §:n 2 momentin mukaan kotietsintä on toimitettava siten, että siitä ei aiheudu haittaa tai vahinkoa enemmän kuin on välttämätöntä (ns. vähimmän haitan periaate). Sama koskee pakkokeinolain 5 luvun 12 §:n 1 momentin perusteella henkilöön kohdistuvaa etsintää.

Kotietsinnästä ja henkilöön kohdistuvasta etsinnästä on pakkokeinolain 5 luvun 7 ja 12 §:n mukaan pidettävä pöytäkirjaa.

Liikennevalvontaa vaikeuttavien laitteiden kieltämisestä annetun lain (546/1998) 7 §:n 1 momentin mukaan silloin kuin on *todennäköisiä perusteita* epäillä, että on tehty mainitun lain 3 §:n 1 kohdassa tarkoitettu paljastinlaiterikkomus, voidaan toimittaa pakkokeinolaissa tarkoitettu kotietsintä moottorikäyttöisessä ajoneuvossa tai sen perävaunussa paljastinlaitteen löytämiseksi sen estämättä, mitä pakkokeinolain 5 luvun 1 §:n 1 momentissa säädetään.

Hallituksen esityksen 1997/242 mukaan paljastinlaiterikkomusepäilylle on oltava todennäköiset perusteet: "Tällaisia perusteita on esimerkiksi kuljettajan ajokäyttäytyminen nopeusvalvontatilanteessa, josta voidaan päätellä hänellä todennäköisesti olevan käytössään valvontalaitteen paljastimen..."

Liikennevalvontaa vaikeuttavien laitteiden kieltämisestä annetun lain (546/1998) 8 §:n mukaan jos on *erittäin todennäköisiä perusteita* epäillä, että on tehty edellä tarkoitettu paljastinlaiterikkomus, voidaan toimittaa pakkokeinolaissa tarkoitettu henkilöntarkastus moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettajalle ja matkustajalle sen estämättä, mitä pakkokeinolain 5 luvun 10 §:n 1 momentissa säädetään.

Edellytykset henkilöntarkastuksen toimittamiseen ovat hallituksen esityksen 242/1997 mukaan tiukemmat kuin kotietsinnän toimittamisessa: "Erittäin todennäköiset perusteet olisivat olemassa esimerkiksi silloin, kun kuljettaja äkillisesti muuttaa ajokäyttäytymistään liikenteen valvontalaitteen toiminta-alueella tai kun liikennettä valvovan poliisin käytössä olevin teknisin laittein voidaan todentaa ajoneuvossa käytettävän valvontalaitteen paljastamiseen tai sen toiminnan häiritsemiseen tarkoitettua laitetta."

3.2.2

Kannanotto

Ylikonstaapeli C tuo kantelun johdosta antamassaan selvityksessä esiin kotietsinnän ja henkilöntarkastuksen perusteet. C kertoo yksityiskohtaisesti, kuinka kuljettaja B äkillisesti muutti ajokäyttäytymistään liikenteen valvontalaitteen toiminta-alueella (mm. voimakas jarruttaminen tutkan toiminta-alueelle tullessa ilman näkyvää syytä).

Ylikonstaapeli C:n selvityksen perusteella katson, että tilanteessa ovat olleet olemassa edellä kohdassa 3.2.1 mainitun mukaiset kotietsinnän ja henkilöntarkastuksen suorittamisen edellytykset. Etsintä lopetettiin tuloksettomana ns. vähimmän haitan periaatteen mukaisesti. Esimerkiksi ajoneuvon suojakoteloiden purkamista tai poliisin erityisasiantuntijan odottamista paikalle ei nähty C:n mukaan tarpeellisena.

Edellä lausutuilla perusteilla en pidä liikkuvan poliisin kotietsintää ja henkilöntarkastusta koskevaa laintulkintaa virheellisenä.

Siltä osin kun kantelussa on kysymys C:n laatimasta tapahtumaa koskevasta pöytäkirjasta, totean, että C ei ole menetellyt pakkokeinolain edellyttämällä tavalla jättäessään merkitsemättä pöytäkirjaan suoritettuja henkilöntarkastuksia koskevat tiedot. C:n mukaan merkinnät ovat jääneet epähuomiossa tekemättä.

C:n menettelyn moitittavuutta arvioidessani olen kuitenkin ottanut huomioon nopeusvalvontapaikalla tapahtumahetkellä vallinneen kiireen ja C:n pyrkimyksen suorittaa toimenpiteet edellä mainitun vähimmän haitan periaatteen mukaisesti.

Liikkuvan poliisin Tampereen yksikkö kertoo lausunnossaan, että pyrkimyksenä on tuottaa virheettömiä asiakirjoja ja tätä asiaa tullaan edelleen korostamaan yksikön sisäisessä koulutuksessa.

3.3

Toimenpiteet

Saatan kohdassa 3.2.2 mainitun käsitykseni menettelyn virheellisyydestä ylikonstaapeli C:n tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen päätöksestäni hänelle tiedoksi.

Samalla kiinnitän C:n huomiota vastaisen varalle pakkokeinojen käytöstä laadittavien pöytäkirjojen täyttämässä vaadittavaan huolellisuuteen.